

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 6.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)

на тему: «Податок на доходи фізичних осіб у формуванні доходів місцевих бюджетів»
(назва теми)

Виконавець:

студентка 41 групи ФФБС

Барон Г. І.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Хомутенко А. В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Податок на доходи фізичних осіб (зокрема в частині оподаткування доходів від трудової діяльності) в багатьох державах є одним із бюджетоутворюючих податків, а в окремих країнах світу ще й становить вагоме джерело доходів місцевих бюджетів

Незважаючи на те, що в Україні ПДФО надходить як до державного, так і до місцевих бюджетів (відповідно до визначених Бюджетним кодексом пропорціях), питання раціональності його розподілу між місцевими бюджетами не втрачає своєї актуальності. Також важливим питанням наразі є можливість зміни порядку зарахування ПДФО до місцевих бюджетів за місцем проживання фізичної особи-платника. Враховуючи вищенаведене тема дослідження є досить актуальною.

Метою дипломної роботи виступає дослідження теоретичних та практичних аспектів ПДФО, що дозволить удосконалити механізм його розподілу між різними рівнями бюджетів.

Завдання дослідження:

- дослідити еволюцію системи оподаткування доходів фізичних осіб;
- розкрити економічну сутність і призначення податку на доходи фізичних осіб;
- надати характеристику елементів податку на доходи фізичних осіб;
- розглянути порядок розподілу податку на доходи фізичних осіб між бюджетами різних рівнів;
- провести аналіз динаміки та структури показників доходів місцевих бюджетів;
- проаналізувати фіскальну ефективність податку на доходи фізичних осіб на місцевому рівні;
- дослідити зарубіжний досвід справляння податків на доходи фізичних осіб та визначити можливості адаптації до вітчизняної практики;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення порядку справляння податку на доходи фізичних осіб та його розподілу між бюджетами різних рівнів.

Об'єктом дослідження виступає податок на доходи фізичних осіб.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань удосконалення розподілу податку на доходи фізичних осіб між різними рівнями бюджетів України

Методи дослідження. Теоретичним підґрунтям дипломної роботи є фундаментальні положення теорії фінансів, оподаткування, а також наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених у сфері прибуткового оподаткування. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: аналізу, синтезу, порівняння, логічного узагальнення – для уточнення сутності та змісту податку на доходи фізичних осіб; економічного аналізу – для аналізу динаміки доходів Державного та місцевих бюджетів за рахунок податку на доходи фізичних осіб та їх розподілу між бюджетами різних рівнів, а також дослідження зарубіжного досвіду розподілу ПДФО між рівнями бюджетів; абстрактно-логічний метод – для розробки пропозицій щодо удосконалення

розподілу податку на доходи фізичних осіб між різними рівнями бюджетів України.

Інформаційна база дослідження: законодавчі та нормативно-правові документи з питань податку на доходи фізичних осіб, дані Державної казначейської служби України, Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень, наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців та фахівців із питань розподілу податку на доходи фізичних осіб між різними рівнями бюджетів України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (58 найменувань) та 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінки. Робота містить 9 таблиць, 16 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі (*Теоретичні аспекти податку на доходи фізичних осіб*) досліджено еволюцію системи оподаткування доходів фізичних осіб, розкрито економічну сутність і призначення податку на доходи фізичних осіб, а також наведено характеристику елементів податку на доходи фізичних осіб. Заслуговує на увагу проведений автором аналіз еволюції ПДФО.

У другому розділі (*Роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів місцевих бюджетів України*) досліджено порядок розподілу податку на доходи фізичних осіб між бюджетами різних рівнів, проведено аналіз динаміки та структури показників доходів місцевих бюджетів, визначено фіскальну ефективність податку на доходи фізичних осіб на місцевому рівні.

У третьому розділі (*Напрямки покращення фіскальної ефективності податку на доходи фізичних осіб на місцевому рівні в Україні*) обґрунтовано можливі напрями адаптації зарубіжного досвіду справляння податків на доходи фізичних осіб до вітчизняної практики, запропоновано шляхи вдосконалення порядку справляння податку на доходи фізичних осіб та його розподілу між бюджетами різних рівнів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Історія оподаткування фізичних осіб нараховує тисячоліття. Воно виступало необхідною ланкою економічних відносин з моменту виникнення держави і поділу суспільства на класи, в процесі формування соціально-державних механізмів.

Становлення податку на доходи фізичних осіб в незалежній Україні відбувалось поетапно.

Перший етап (1991-1993 роки). Податкова система цього періоду характеризується справлянням прибуткового податку з громадян. Прибутковий податок було поділено на дві частини: основну і додаткову, а його платників – на окремі категорії та групи.

Другий етап (1994-2003 роки). Прибутковий податок з громадян – резидентів України стягувався згідно законодавчим нормам Декрету Кабінету

Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян».

Третій етап (2004-2010 роки). Вступив в дію Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб», внаслідок чого відбулося істотне зниження податкового навантаження, розширення бази оподаткування, запроваджено податковий кредит та податкові соціальні пільги.

Четвертий етап (2011 рік і до наших днів). У зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України податок з доходів фізичних осіб перетворено на податок на доходи фізичних осіб.

2. Суть та призначення податку на доходи фізичних осіб полягає, по-перше, у поповненні бюджету держави для здійснення поставлених перед нею завдань та функцій, які в свою чергу мають на меті, забезпечення соціальної рівності громадян держави, а також подальшого економічного розвитку.

3. Система оподаткування доходів фізичних осіб розглядається як сукупність елементів, що входять до її складу, завдяки поєднанню / комбінуванню яких забезпечується реалізація притаманного податку регулятивного і фіскального потенціалу.

4. Особливості оподаткування доходів фізичних осіб в Україні визначає Розділ IV Податкового кодексу. Так, згідно даного розділу виділяють наступні елементи податку на доходи фізичних осіб: суб'єкт оподаткування, об'єкт оподаткування, база оподаткування, податкова знижка, ставка податку, податкова соціальна пільга.

Зважаючи на оголошену Урядом політику бюджетної децентралізації, частки розподілу ПДФО між державним та місцевими бюджетами змінились на користь місцевих бюджетів, що позитивно впливає на фінансову самостійність органів місцевого самоврядування.

Згідно останніх змін до Бюджетного кодексу України ПДФО, що сплачуватиметься (перераховуватиметься) згідно з Податковим кодексом України (ПК) на відповідній території України (крім ПДФО, нарахованого у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, відсотки на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці), розподілятиметься між бюджетами у таких розмірах:

- 25% – доходи Державного бюджету України (п. 1 ч. 2 ст. 29 БК);
- 15% – доходи бюджету АР Крим та обласних бюджетів (п. 1 ч. 1 ст. 66 БК);
- 60% – доходи бюджетів міст республіканського АР Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад (п. 1 ч. 1 ст. 64 БК).

5. Проведений аналіз дав змогу визначити, що питома вага ПДФО у податкових надходженнях місцевих бюджетах становить більше половини всіх доходів місцевих бюджетів. Так в 2019 р. фіскальна значущість ПДФО у місцевих бюджетах складала 62,4 %.

6. Проведене економетричне моделювання залежності обсягів надходження ПДФО до Зведеного бюджету України від динаміки зміни доходів населення дало змогу визначити, що у випадку якщо доходи населення за і-ий період збільшаться на 1 %, то надходження ПДФО до Зведеного бюджету

зросте на 1,17 % і навпаки, зі зменшенням доходів населення на 1 % обсяг надходження ПДФО до Зведеного бюджету зменшиться на 1,17 %.

7. Податок на доходи фізичних осіб входить до складу основних податків в податкових системах більшості країн світу. Він є одним з економічних важелів держави, за допомогою якого здійснюється вирішення таких складних завдань, як забезпечення достатніх надходжень до бюджетів усіх рівнів; регулювання рівня доходів та, відповідно, структури особистого споживання і заощаджень громадян; стимулювання раціонального використання одержаних доходів.

У податкових системах зарубіжних країн можна виділити чотири основні схеми розподілу ПДФО між бюджетами:

1) з незалежним встановленням ставок податку на різних адміністративних рівнях (так звана «децентралізована») (притаманна США, Японії, країнам Скандинавії). Центральний бюджет (бюджети регіонів) отримують свої надходження від ПДФО, а муніципалітети – свої. Величина надходжень залежить від встановлених податкових ставок. Адміністрування податку може відбуватися як лише державними податковими органами, так і паралельно з місцевими. Оскільки така система зумовлює диференціацію ставок ПДФО в межах країни та може мати вплив на міграцію населення між регіонами (муніципалітетами), органи місцевого самоврядування при встановленні своїх ставок податку відстежують величину справляння ПДФО в сусідніх муніципалітетах;

2) відрахування від єдиної ставки, встановленої центром (застосовувалась на початку 2000-х років в Японії). Дана схема передбачала встановлення центральним урядом загальної податкової ставки, яка потім централізовано розподіляється за єдиним нормативом, при цьому частина надходить до регіональних та місцевих бюджетів. Дана система дозволяла доволі швидко (через прийняття відповідних змін до бюджетного законодавства) посилювати чи послаблювати централізацію надходжень від ПДФО до державного бюджету;

3) централізована, за якої вся сума ПДФО надходить до центрального бюджету і не перерозподіляється до бюджетів нижчих рівнів (Франція, Великобританія). Натомість наповнення регіональних та місцевих бюджетів відбувається за рахунок інших податків (здебільшого, податку на нерухомість);

4) горизонтального («добюджетного») вирівнювання (Німеччина). Дана схема передбачає акумуляцію надходжень від ПДФО на окремих міжбюджетних рахунках (а не в бюджеті) з наступним розподілом за встановленою законодавством формулою в бюджети територій.

8. Керуючись принципом справедливості порядок розподілу надходжень ПДФО між самоврядними, включаючи бюджети об'єднаних територіальних громад, районним й обласним бюджетами доцільно запропонувати в наступні пропорції: 60%:20%:20% відповідно.

При цьому у разі, якщо місце роботи і проживання (реєстрації) платника податку не співпадають, логічним виглядає зараховувати податок на доходи фізичних осіб у рівних пропорціях до відповідних самоврядних бюджетів з

подальшим відрахуванням з них коштів до районного та обласного бюджетів у пропорціях, які в кінцевому підсумку забезпечували б зазначене вище базове співвідношення: 60% (30%+30%):20%:20% (відповідно бюджет територіальної громади, включаючи об'єднані територіальні громади, за місцем роботи платника податку, бюджет територіальної громади, включаючи об'єднані територіальні громади, за місцем проживання платника податку, районний бюджет, обласний бюджет).

Доцільність запровадження такого механізму обґрунтована з тих позицій, що він закладає підґрунтя для заінтересованості територіальних громад створювати власну відповідну інфраструктуру, що своїм наслідком матиме автоматичне збільшення частки надходжень податку в їх бюджети, підвищуючи в підсумку його загальний розподільчий, а відтак фіскальний, з точки зору належного бюджетоутворення, ефект.

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Барон Г. І. «Податок на доходи фізичних осіб у формуванні доходів місцевих бюджетів»

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

У роботі розглядаються теоретичні та практичні аспекти податку на доходи фізичних осіб.

Проведено аналіз динаміки та структури показників доходів місцевих бюджетів, визначено фіскальну ефективність податку на доходи фізичних осіб на місцевому рівні.

Запропоновано напрями адаптації зарубіжного досвіду справляння податків на доходи фізичних осіб до вітчизняної практики, запропоновано шляхи вдосконалення порядку справляння податку на доходи фізичних осіб та його розподілу між бюджетами різних рівнів

Ключові слова: Державний бюджет, Зведений бюджет, місцеві бюджети, фіскальна ефективність, податок на доходи фізичних осіб, розподіл ПДФО між бюджетами.

ANNOTATION

work on obtaining a bachelor's degree

Baron H. «Personal income tax in the formation of local budget revenues»

Odessa National Economics University. – Odessa, 2020.

The paper deals with the theoretical and practical aspects of the personal income tax.

The dynamics and structure of local budget revenue indicators have been analyzed, the fiscal efficiency of the personal income tax at the local level has been determined.

The directions of adaptation of foreign experience of taxation on personal income to domestic practice are suggested, ways of improving the procedure of taxation of personal income tax and its distribution between budgets of different levels are proposed.

Keywords: *State budget, Consolidated budget, local budgets, fiscal efficiency, personal income tax, distribution of PITs between budgets.*